

М.А. Дядюк, канд. екон. наук, доц. (*ХДУХТ, Харків*)

О.Д. Тімченко, ст. викл. (*ХДУХТ, Харків*)

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ СТРАТЕГІЧНОГО АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Необхідність урахування специфічності соціально-економічних умов діяльності підприємств в Україні та особливості завдань антикризового управління підприємством вимагають удосконалення методологічних засад і практичного інструментарію окремих складових даного функціонального напрямку управління. Розробка методології антикризового управління, базуючись на концептуальних засадах стратегічного підходу до управління діяльністю підприємства має урахувати особливості та обмеження, які притаманні тільки даній сфері управлінської діяльності.

Критичне переосмислення окремих концептуальних положень стратегічного підходу до антикризового управління дало авторам можливість визначити зміст стратегічного антикризового управління як процесу формування загального плану виведення підприємства зі стану кризи, який розробляється відповідно до внутрішніх можливостей підприємства, стану зовнішнього оточення, часових і ресурсних обмежень антикризового процесу з використанням базових положень концепції «від майбутнього до сучасного». Стратегія антикризового управління підприємством має бути узгодженою із місією і цілями підприємства та ураховувати встановлений стиль управління і являє собою мистецтво керування у невизначених економічних ситуаціях, засноване на прогнозуванні кризових явищ та спрямоване на забезпечення стійкого становища підприємства на ринку з урахуванням змін у його зовнішньому оточенні та внутрішньому середовищі.

За сучасних умов стратегічне антикризове управління підприємством доцільно розглядати у контексті концепції стабілізаційного менеджменту, оскільки одним із його головних завдань є вчасна стабілізація ситуації та недопущення подальшого поглиблення кризи. Виходячи з теоретичних засад стабілізаційного менеджменту, особливу увагу слід приділити чинникові часу в процесі антикризового управління, необхідність поєднання стратегічних (орієнтованих на розвиток) і тактичних (за суттю стабілізаційних) рішень з виведення підприємства зі стану кризи та недопущення її по-

вторення в майбутньому. Стратегія антикризового управління має враховувати, по-перше, рухливість зовнішнього і внутрішнього середовищ підприємства, швидкість змін його окремих параметрів та інтенсивність їхнього впливу на стан підприємства; по-друге, тривалість циклу управління, тобто час від прийняття рішення до отримання його результату. Особливістю діяльності підприємств у кризових ситуаціях є значний вплив чинників невизначеності та високої турбулентності зовнішнього оточення. За цих умов актуалізується питання застосування адаптивних систем управління у стратегічному антикризовому управлінні підприємством, які ґрунтуються на теорії хаосу та самоорганізації. Принципові відмінності цього підходу полягають у тому, що орієнтація на прогнозування змінилася розумінням того, що навіть незначні зміни у зовнішньому оточенні можуть радикальним чином змінити траєкторію руху підприємства як соціально-економічної системи; хаотичні зміни поведінки і стану системи мають певний «малюнок», який можна передбачити за умови використання теорії ймовірності; об'єктом дослідження має бути не окрема складова, а система в цілому, її динамічні, а не статичні характеристики; управління системою має базуватися на її здатності до самоорганізації, під якою розуміється здатність системи підтримувати просторову, часову та функціональну структури без специфічного впливу. У процесі самоорганізації підприємство самостійно адаптується до змін у зовнішньому середовищі, формує відповідну стратегію. Організаційно-економічний механізм стратегічного антикризового управління повинний спиратися на систему принципів і методів та відповідну їм організаційну структуру управління. Її головними складовими є: визначення сутності та об'єкта антикризового управління; обґрунтування можливості й необхідності управління антикризовими процесами на рівні окремого підприємства та держави; ідентифікація суб'єктів антикризового управління; формулювання мети (завдань) антикризового управління; визначення функціонального змісту антикризового управління; визначення методологічної основи та обмежень антикризового процесу; обґрунтування принципів (вимог) здійснення антикризового управління; формулювання методичних основ оцінки ефективності антикризового управління. Фаховий підхід до розробки теоретичних положень та прикладного інструментарію стратегічного антикризового управління має базуватися на інтеграції, творчій адаптації та взаємному узгодженні концептуальних положень сучасної теорії стратегічного управління у межах трьох домінуючих концепцій: процесної, системної та ситуаційної.